

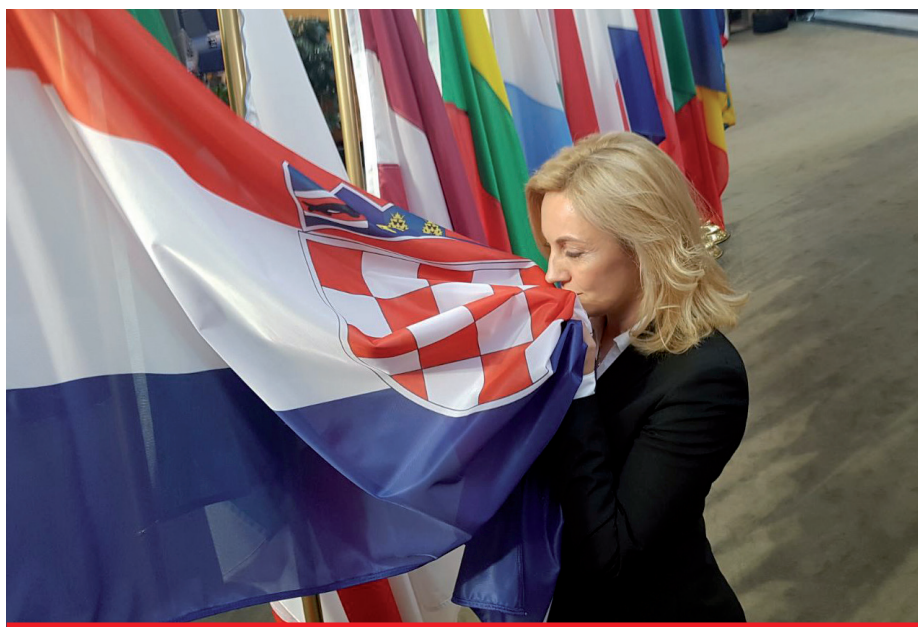

HRVATSKA SNAŽNO PODRŽAVA HRVATE U CRNOJ GORI

Intervju vodio: Nikola Dončić
Foto: privatna arhiva

Marijana Petir, zastupnica u Hrvatskome saboru, političarka je sa zavidnim iskustvom, uključujući i međunarodno, koje je u najvećoj mjeri stekla obnašajući dužnost hrvatske predstavnice u Europskome parlamentu. Proglašena je svojedobno najboljom europskom zastupnicom za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo, a u središtu njezina političkoga rada podjednako je kršćanska tradicija te ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Nagnost prema hrvatskim zajednicama izvan matične države potvrdila je i kontinuiranom skrbi za Hrvate Boke kotorske i Crne Gore, otvoreno se zalažući za njihovu opstojnost snaženjem nacionalnoga identiteta i očuvanjem bogate povijesti i kulturne baštine.

Vaše političko i javno djelovanje u znatnoj mjeri karakterizira zaštita tradicionalnih i kršćanskih vrijednosti, kao i ljudskih prava, što ne smatrate samo izborom, već obvezom i dužnošću. Briga o pravima nacionalnih manjina je, sukladno tome, u spektru Vašega dugogodišnjega javnog interesa. Poseban senzibilitet iskazujete prema hrvatskom iseljeništvu te autohtonoj hrvatskoj zajednici u Bosni i Hercegovini, Vojvodini i Boki kotorskoj.

Uspostavili smo visoke standarde potpore nacionalnim manjinama koje žive u Hrvatskoj osiguravajući im zastupljenost njihovih predstavnika u Hrvatskome saboru te u vijećima na razini lokalne i regionalne samouprave i snažno financijski podržavajući njihove projekte kojima je cilj očuvanje identiteta, kulture, jezika i ostalih elemenata važnih za svaku nacionalnu manjinu. Voljela bih da Hrvati u državama u kojima su nacionalna manjina uživaju ista prava i potporu kao što to uživaju nacionalne manjine u Hrvatskoj. Hr-

vatska snažno podržava Hrvate izvan domovine, pa tako i Hrvate u Crnoj Gori financirajući projekte kojima je cilj homogenizirati pripadnike hrvatskoga naroda i ojačati njihovu svijest o pripadnosti matici zemlji, a to se odnosi na stipendiranje učenika i studenata, potporu kulturno-umjetničkim i znanstvenim aktivnostima, financiranje medija u vlasništvu hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, kao i sudjelovanje u projektnim aktivnostima prijenosa znanja i iskustava iz pristupnog procesa EU za zemlje jugoistočne Europe.

Potpora koju pružate Hrvatima Boke kotorske kontinuirana je, jaka i konkretna, a postojala je i u godinama kada naklonost hrvatske države prema ovdašnjoj zajednici hrvatskoga naroda nije bila na razini kakva je danas. Poseban obol očuvanju tradicije i nacionalnoga identiteta bokeljskih Hrvata pružili ste tijekom zastupničkoga mandata u Europskome parlamentu, gdje ste javno negodovali zbog tadašnje odluke crnogorske vlade da iz nominacije Bokeljske mornarice za UNESCO-vu Listu svjetske baštine izostavi njezin višestoljetni katolički i hrvatski atribut te odustane od zajedničkog kandidiranja koje je ranije dogovorila s Hrvatskom.

Bokeljska mornarica nastala je prije više od dvanaest stoljeća kada su kotorski mornari sudjelovali u preuzimanju moći sv. Tripuna. Ona

je kulturno i duhovno nasljeđe Katoličke crkve i Hrvata, autohtonog naroda Boke kotorske. Stoga nas je sve zatekla vijest da je Crna Gora odlučila Bokeljsku mornaricu samostalno, bez Hrvatske, uvrstiti na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, tim više jer je ona upisana u nacionalni registar kulturnih dobara obje zemlje. Hrvatska je tražila zajedničku nominaciju kojom će se u kandidaturi Bokeljske mornarice vrednovati uloga Hrvata i značaj sv. Tripuna, no Crna Gora je to odbila.

Zato sam o tom problemu izvijestila i institucije EU-a jer sam smatrala i smatram da se negiranjem činjenice da je Bokeljska mornarica dominantno baština bokeljskih Hrvata zadire u srž manjinskih prava Hrvata u Crnoj Gori i dio je trenda kojim se izravno ubrzava nestanak preostal-

ih malobrojnih Hrvata na području Boke zatiranjem njihova kulturnog identiteta.

Takav pristup Crne Gore koja je država kandidatkinja za članstvo u Uniji ocijenila sam kao grubo kršenje prava hrvatske manjine, što je u suprotnosti s temeljnim vrijednostima Europske unije. Unatoč nastojanju Republike Hrvatske da Hrvatska i Crna Gora istu nominaciju prijave kao zajedničku multinacionalnu nominaciju za upis na Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, Crna Gora je sama podnijela kandidaturu UNESCO-u te je Hrvatska nakon toga podnijela hrvatsku kandidaturu za zaštitu proslave svetog Tripuna i kola svetog Tripuna - tradicije bokeljskih Hrvata u Republici Hrvatskoj, koja je upisana na UNESCO-ov popis 2022. godine.

Svjedočimo danas narušenim odnosima Hrvatske i Crne Gore koji su izazvani donošenjem Rezolucije o genocidu u sustavu logora Jasenovac, Dachau i Mauthausen. Iskusni poznavatelji političkih prilika u ovom dijelu Europe gotovo jednoglasno tvrde kako je rezolucija djelo predsjednika Srbije Aleksandra Vučića kako bi narušio europski put Crne Gore, držeći je u zoni srpsko-ruskih interesa. Zagreb je povukao određene poteze prema Podgorici, ali i ostavio, kako smatraju pojedini analitičari, kanal komunikacije i suradnje s crnogorskim premijerom Miloškom Spajićem unatoč tome što je većina zastupnika njegove stranke glasovala za usvajanje rezolucije.

Usvajanje Rezolucije o genocidu u sustavu logora Jasenovac, Dachau i Mauthausen u Skupštini Crne Gore potpuno je neprihvatljivo i neprimjereno te se ovaj postupak ne može smatrati dobronamjernim za daljnju izgradnju dobrosusjedskih odnosa s Republikom Hrvatskom koja je pomagala Crnoj Gori na njezinu putu u NATO te čitavo vrijeme snažno podupirala njezin europski put, a u sklopu parlamentarne razine Hrvatski sabor aktivno je pridonosio prenošenju svojih iskustava iz pretpristupnog razdoblja i sudjelovao u pripremama Skupštine Crne Gore za buduće djelovanje u sklopu Europske unije.

U Odboru za vanjske poslove Hrvatskoga sabora, čija sam članica, oštro smo reagirali i naglasili kako usvajanje Rezolucije nije u skladu s europskim vrijednostima i težnjom Crne Gore za članstvom u Europskoj uniji te se otvara pitanje njezine stvarne namjere. Smatramo da iza toga stoje i izvana dirigirani planovi koji rade na narušavanju bilateralnih odnosa između Republike Hrvatske i Crne Gore te smo pozvali Crnu Goru da se suzdrži od daljnjih poteza, suoči s vlastitom odgovornošću uz procesuiranje ratnih zločina na najvišoj razini, a koje su počinili državljani Crne Gore tije-

kom agresije na Republiku Hrvatsku u kojoj je, na žalost, sudjelovala i Crna Gora. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske reagiralo je prije i nakon donošenja rezolucije u Crnoj Gori i izrazilo zabrinutost činjenicom da se spomen na žrtve Jasenovca politizira i zloupotrebljava za unutarnja politička nadmetanja u Crnoj Gori te stavlja u kontekst rasprava o Rezoluciji Opće skupštine UN-a o komemoraciji genocida u Srebrenici, s kojom nije ni u kakvoj političko-povijesnoj vezi, i to na način koji ne pridonosi iskrenom izražavanju pijeteta prema žrtvama, osudi zločina i razvijanju kulture sjećanja.

Ovaj postupak Crne Gore ne može se smatrati dobronamjernim i dobrosusjedskim u odnosu na Republiku Hrvatsku niti je u skladu s deklariranim ciljem članstva Crne Gore u EU te je Republika Hrvatska proglasila **Andriju Mandića**, predsjednika Skupštine Crne Gore, **Milana Kneževića**, zastupnika u Skupštini Crne Gore, te **Aleksu Bečića**, potpredsjednika Vlade Crne Gore, nepoželjnima u Republici Hrvatskoj zbog sustavnog djelovanja na narušavanju dobrosusjedskih odnosa s Republikom Hrvatskom i kontinuiranog zloupotrebljavanja Republike Hrvatske u unutarnje političke svrhe. Jasno je da Skupština Crne Gore Rezoluciju koristi, na žalost, zbog kratkoročnih političkih ciljeva trenutačne vlasti u Crnoj Gori i relativizacije UN-ove Rezolucije o genocidu u Srebrenici te promicanja koncepta tzv. srpskog svijeta, a što koristi ruskim nastojanjima destabilizacije Europe.

Treba reći da su oporbeni zastupnici napustili dvoranu i nisu sudjelovali u izglasavanju rezolucije jer smatraju da na ovaj način službeni Beograd zloupotrebljava svoj utjecaj u Crnoj Gori. Pozitivna je činjenica da u crnogorskoj Skupštini postoje političke snage koje podržavaju europski put Crne Gore i dobrosusjedske odnose s Republikom Hrvatskom te s njima treba nastaviti komunikaciju.

” Crna Gora imala je više od tri desetljeća za rješavanje otvorenih pitanja s Hrvatskom, no to nije učinila. Prije nego je potrebno da se Crna Gora suoči s vlastitom odgovornošću procesuiranjem ratnih zločina na najvišoj razini koje su državljani Crne Gore počinili tijekom agresije na Republiku Hrvatsku na dubrovačkom području, da riješi odštetu ratnim zatočenicima u crnogorskim logorima, i osigura zaštitu svih prava hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, sukladno Zajedničkom stajalištu EU za poglavlje 23

Ako se vratimo na mimoilaženje Crne Gore i Hrvatske oko nominacije Bokeljske mornarice, može se zaključiti kako odnosi dviju susjednih država te NATO članica i prije političkih promjena u Crnoj Gori nisu bili bez teškoća. Razgraničenje na Prevlaci staro je pitanje, također i vlasništvo nad školskim brodom „Jadran“, a za vrijeme političke dominacije Mila Đukanovića nisu ispunjene ni važne odredbe međudržavnog sporazuma o zaštiti prava manjina. Dodajmo ovdje i prijepore zbog postavljanja spomen-ploče u logoru Morinj.

**” Charles Michel,
predsjednik Europskog
vijeća, odgodio je
posjet Crnoj Gori zbog
odluke crnogorskog
parlamenta o
Rezoluciji o Jasenovcu**

Tužiteljstvo Crne Gore nije učinilo niti minimalne napore kako bi procesuiralo počinitelje ratnih zločina na teritoriju Republike Hrvatske. Jedini predmet koji je procesuiran i imao je sudski epilog, a povezan je s Republikom Hrvatskom, jest predmet „Morinj“, a i on je podložan mnogobrojnim kritikama zbog dužine postupka, neprimjereno niskih kazni, ali i neprihvatanja koncepta zapovjedne odgovornosti jer sudovi nisu tretirali zločine počinjene u logoru Morinj kao organizirani sustav zlostavljanja zatvorenika, zbog čega nisu niti podignute optužnice protiv osoba koje su bile nadređene neposrednim počiniteljima zločina koji su optuženi u ovom postupku.

U bivšem logoru Morinj 10. listopada 2022. postavljena je spomenploča kojom se želi potaknuti kultura sjećanja i suočavanje s prošlošću. Aktualna vlast u Crnoj Gori nije osudila agresiju na Republiku Hrvatsku kao što nije jasno i nedvojbeno osudila zločine u crnogorskom logoru Morinj. Štoviše, smijenila je dužnosnike koji su podržali postavljanje ploče u logoru. Treba dodati da je neprihvatljiva odluka Skupštine općine Kotor o preimenovanju sportskog objekta po osobi o kojoj postoje brojna uznemirujuća svjedočanstva zbog zloglasnog djelovanja i postupanja prema hrvatskim zatočenicima kao zapovjednika straže u logoru Morinj i očekujemo da se ta odluka promijeni jer dok je ona na snazi, hrvatski vaterpolisti neće igrati na tom bazenu.

Crna Gora imala je više od tri desetljeća za rješavanje otvorenih pitanja s Hrvatskom, no to nije učinila. Prijeko je potrebno da se Crna Gora suoči s vlastitom odgovornošću procesuiranjem ratnih zločina na najvišoj razini koje su državljani Crne Gore počinili tijekom agresije na Republiku Hrvatsku na dubrovačkom području, da riješi odštetu ratnim zatočenicima u crnogorskim logorima, i osigura zaštitu svih prava hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, sukladno Zajedničkom stajalištu Europske unije za poglavlje 23, predstavljenom na Međuvladinoj konferenciji 26. lipnja

2024., kao i pitanje granice na moru te povrata školskog broda „Jadran“.

I ptice na grani znaju da Hrvatska polaže pravo na vlasništvo nad školskim jedrenjakom ratne mornarice „Jadran“ koji je korišten u civilne svrhe i na njemu se obavljala obuka, a na dan osamostaljenja Republike Hrvatske bio je upisan u upisnik brodova u hrvatskoj luci Lora. Na dan raspada Jugoslavije, brod je bio na remontu u Tivtu i premda je Hrvatska poduzela niz diplomatskih inicijativa za povratak broda, dogovor s crnogorskom stranom još uvijek nije postignut.

” **Hoće li Crna Gora ostati na europskome putu ili na krivome putu, odluka je na njima!**

Hrvatska ste političarka s bogatim međunarodnim iskustvom i utjecajem, stoga ste mjerodavni ocijeniti koliko je realna ambicija, odnosno uvjerenje premijera Milojka Spajića da Crna Gora do 2028. godine postane dijelom Europske unije, što u velikoj mjeri temelji na dobivanju IBAR-a.

Hrvatska snažno zagovara proces proširenja Europske unije i podupire europski put Crne Gore kao i svih drugih država obuhvaćenih tim procesom, jer potpora Hrvatske proizlazi iz dubokog uvjerenja da je europski put jedini ispravan razvojni put za zemlje jugoistočne Europe. Rješavanje bilateralnih pitanja od ključne je važnosti i za europski put Crne Gore jer su dobrosusjedski odnosi jedan od ključnih političkih kriterija, koji je izrijeком naveden i u Pregovaračkom okviru EU-a za Crnu Goru. Bez obzira na svu dobru volju koju je Hrvatska do sada pokazivala podržavajući Crnu Goru na njezinu europskom putu, Crna Gora se odlučila na rješavanje vlastitih unutarnjopolitičkih problema upravo na račun dobrih odnosa s Hrvatskom te je stoga odgovor Hrvatske na poteze koji dolaze iz Crne Gore bio primjeren, a reagirali su i visoki dužnosnici iz EU-a. **Charles Michel**, predsjednik Europskog vijeća, odgodio je posjet Crnoj Gori zbog odluke crnogorskog parlamenta o Rezoluciji o Jasenovcu te je poručio da dobrosusjedski odnosi ostaju ključni element pristupnog procesa i da je nakon značajne međuvladine konferencije i pozitivne ocjene ispunjavanja prijelaznih mjerila (IBAR) za poglavlja 23 i 24 važno u svim aspektima ostati na putu prema EU. Hoće li Crna Gora ostati na europskome putu ili na krivome putu, odluka je na njima!

Crna Gora doista živi razdoblje intenzivnih, pa i neizvjesnih političkih procesa. I uz takvo stanje, hrvatski narod u Crnoj Gori pokazuje žilavost. Osjeća se buđenje nacionalne svijesti i vraćanje istinskim kulturno-identitetskim vrijednostima, dok potpora Vlade Republike Hrvatske nikada nije bila snažnija. No, kako dostići europski standard u provođenju manjinskih prava i, na kraju, osigurati opstojnost autohtone hrvatske zajednice na prostoru Crne Gore?

Hrvatima je priznat status autohtone nacionalne manjine Ustavom

Crne Gore iz 2007., a početkom 2009. godine u Zagrebu je potpisan Sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj. Stupio je na snagu u svibnju 2011. godine te je na temelju njega ustrojen Međuvladin mješoviti odbor za zaštitu manjina. Prva sjednica održana je u travnju 2015. u Podgorici, druga u Zagrebu, a treća u rujnu 2018. u Podgorici. Zapisnik s treće sjednice nije potpisan jer se strane nisu mogle usuglasiti oko pitanja zajedničke nominacije Bokeljske mornarice na Reprezentativan popis nematerijalne kulturne baštine

” Obnovljen je parlamentarni status Hrvatske građanske inicijative u Skupštini Crne Gore i sada Hrvati imaju svog zastupnika Adrijana Vuksanovića koji predano obnaša svoju dužnost, što vjerujem da je vjetar u leđa i za izbore u Tivtu i Kotoru. U narodu se kaže da sloga kuću gradi pa je tako važno za predstojeće izbore ujediniti sve pozitivne hrvatske snage u Crnoj Gori kako bi se postigao dobar rezultat i kako bi Hrvati imali svoje izabrane predstavnike

čovječanstva UNESCO-a. Iz svega se može zaključiti da ne postoji stvarna politička volja s crnogorske strane da se zajamči realizacija svih prava hrvatskoj nacionalnoj manjini kako je to predviđeno međudržavnim sporazumom, pregovaračkim okvirom te pravnom stečevinom EU-a. Želja mi je da, kao što Hrvatska podupire crnogorsku manjinu u Hrvatskoj, Crna Gora omogući hrvatskome narodu koji živi u toj državi da se punopravno koristi svojim pravima, sudjeluje u društvenim događajima i političkom životu te čuva povezanost s Republikom Hrvatskom, pridonoseći izgradnji dobrih odnosa naših dviju država.

Pred političkim predstavnicima hrvatskoga naroda slijedi novi izazov. Nakon vraćanja parlamentarnog statusa na državnoj razini, to se nastoji učiniti u Kotoru, na izborima krajem rujna. Na taj bi se način zaokružilo parlamentarno djelovanje u Tivtu i Kotoru, gradovima s najvišim postotkom Hrvata. Vjerujete li da je Hrvatska građanska inicijativa na dobrom putu da trend rasta potvrdi i u Kotoru?

Na izborima održanim u lipnju 2023. godine obnovljen je parlamentarni status Hrvatske građanske inicijative u Skupštini Crne Gore i sada Hrvati imaju

svog zastupnika **Adrijana Vuksanovića** koji predano obnaša svoju dužnost, što vjerujem da je vjetar u leđa i za izbore u Tivtu i Kotoru. U narodu se kaže da sloga kuću gradi pa je tako važno za predstojeće izbore ujediniti sve pozitivne hrvatske snage u Crnoj Gori kako bi se postigao dobar rezultat i kako bi Hrvati imali svoje izabrane predstavnike i na lokalnoj razini. Jer, tko će bolje štiti interese Hrvata u Crnoj Gori od njih samih? Hrvatska pomaže koliko može kako bi Hrvatima u Crnoj Gori osigurala svu potrebnu potporu i infrastrukturu za nastavu Hrvatskog jezika i kulture, funkcioniranje hrvatskih udruga i medija u Crnoj Gori te kulturnih i drugih programa kojima je cilj postizanje kohezije hrvatskog bića u Crnoj Gori. A na Hrvatima u Crnoj Gori je da među sobom izaberu najbolje predstavnike koji će na mjestima na kojima se odlučuje artikulirati i zastupati njihove interese te im želim puno uspjeha u tome na predstojećim izborima.

Kao odličan poznavatelj ovdašnjih društveno-političkih prilika te iskreni poštovatelj bogate povijesti i kulture Vaših sunarodnjaka u Boki, što biste na kraju razgovora poručili Hrvatima u Crnoj Gori?

Hrvati u Kotoru dobili su nakon dugog čekanja svog biskupa, **fra Mladena Vukšića**, kojemu čestitam na imenovanju, što je za Hrvate i njihovu blisku povezanost s Katoličkom crkvom iznimno važno. Vjerujem da Hrvati u Boki kotorskoj i Crnoj Gori osjećaju da ih država Hrvatska sa svojim institucijama podržava, jer oni su ovdje autohtoni narod te nam je važno da čuvaju i jačaju hrvatski identitet u Crnoj Gori i da mogu raditi i živjeti u Crnoj Gori slobodno i bez straha. Hrvati u Boki kotorskoj su baštinici iznimnoga kulturnog blaga kojim se ponose, pridonijeli su izgradnji samostalne i građanske Crne Gore te očuvanju vrijednosti multikulturalizma u društvu, kao što pridonose izgradnji europske Crne Gore i u tim svojim nastojanjima, kao i uvijek do sada, imat će našu potporu.

